

Møte onsdag den 2. juni kl. 11.35

President: Å g o t V a l l e

D a g s o r d e n (nr. 34):

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i straffelova (avgrensa rett til offentlig framvisning av grove voldsskildringar utanfor næring) (Innst. O. nr. 62 (2003-2004), jf. Ot.prp. nr. 32 (2003-2004))
2. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i tvistemålsloven (bevisopptak utenfor rettssak) (Innst. O. nr. 66 (2003-2004), jf. Ot.prp. nr. 33 (2003-2004))
3. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om lov om endring i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeerstatning. (Lemping av erstatningsansvar) (Innst. O. nr. 65 (2003-2004), jf. Dokument nr. 8:32 (2003-2004))
4. Referat

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Odelstingets møter i dag og den gjenværende del av vårsesjonen – og anser det som vedtatt.

Presidenten foreslår Heidi Grande Røys og Åsa Elvik. – Andre forslag foreligger ikke, og Heidi Grande Røys og Åsa Elvik anses enstemmig valgt som settepresidenter for Odelstingets møter i dag og den gjenværende del av vårsesjonen.

Statsråd Odd Einar Dørum overbrakte 4 ggl. proposisjoner (se under Referat).

S a k n r . 1

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i straffelova (avgrensa rett til offentlig framvisning av grove voldsskildringar utanfor næring) (Innst. O. nr. 62 (2003-2004), jf. Ot.prp. nr. 32 (2003-2004))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe. Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Trond Helleland (H) [11:37:50] (komiteens leder og ordfører for saken): Denne saken har sin bakgrunn i forrige stortingsperiode, der Stortinget behandlet endringer i straffeloven § 382 om vold i billedmedier. Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen sa den gang:

«Komiteen er svært positiv til de endringer som foreslås i straffeloven § 382. Gjennom den revisjon

som nå foretas, slik at nye former for visning og omsetning av film og videogram, oppnås en regulering av elektroniske oppslagstavler og interaktive program.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil understreke at filmklubber, som ikke viser filmer i næring, må unntas fra denne bestemmelsen. Det forutsettes at departementet tar hensyn til dette ved utforming av forskriftene. Filmklubbvirksomhet, slik den i dag drives av Norsk filmklubbforbunds medlemsklubber, er etter disse medlemmers oppfatning ikke av næringsmessig karakter. Det presiseres at bakgrunnen for dette unntaket er at filmklubber driver en kunst- og kulturvirksomhet og er uavhengige kritikk- og debattforum.»

Dette er altså bakgrunnen for dagens sak, der Regjeringen nå følger opp stortingsflertallet fra den gang.

Komiteens flertall i justiskomiteen nå, alle unntatt medlemmene fra Kristelig Folkeparti, vurderer det slik at det framlagte forslaget vil utvide informasjonsfriheten og gi økt mulighet til å utøve kritikk mot og holde faglige debatter om bruk av grove voldsskildringer i film. Grove filmatiske voldsskildringer er i dag tilgjengelig for mange gjennom privat import, Internett, satellittkanaler osv. Dette er utbredelsesmåter som ikke rammes av straffeloven når distributøren ikke er underlagt norsk jurisdiksjon. Eksistensen av slike privat tilgjengelige voldsskildringer er etter flertallets mening i seg selv et argument for at en trenger fora for å debattere filmvold, og disse kan etter flertallets syn best etableres om en innenfor snevre rammer gir noen anledning til offentlig visning av de aktuelle voldsfilmene.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er glad for at Regjeringen har fremmet lovendringsforslag til straffeloven § 382 fjerde ledd, men vil begrense unntaket i loven noe i forhold til departementets forslag. Flertallet mener at unntaket skal omfatte filmklubber som drives på samme ideelle måte som klubbene i Norsk Filmklubbforbund, dvs. en ikke-kommersiell filmklubb, eller at visningen skal skje utenfor næring og etter tillatelse fra stedlig polit.

Flertallet har merket seg at et flertall av høringsinstansene i det vesentlige støtter forslaget fra departementet, bl.a. med den begrunnelse at lovendringen vil utvide informasjonsfriheten. Denne vurderingen støttes. Dette flertallet har også merket seg innsigelsene fra et mindretall av høringsinstansene, som bl.a. viser til at voldsskildringer i billedform kan ha en uheldig signal- og påvirkningseffekt. Flertallet har forståelse for denne bekymring, men viser til de vilkår som må foreligge for å kunne vise grove voldsskildringer lovlig. Etter flertallets syn gjør dette at en begrenser framvisningen til et voksent og bevisst publikum. Flertallet viser også til at det ikke blir åpnet for salg eller lovlig utleie av disse filmene i Norge, og slik vil en eventuell visning for annet publikum enn dem som er omfattet av loven, begrenses. Flertallet har også merket seg at unntaket ikke gjelder grove voldsskildringer i dataspill, og støtter det.

Det flertallet foreslår, er en lovendring i § 382 fjerde ledd nytt andre punktum, som skal lyde:

- «Paragrafen gjelder heller ikke for framvisning av film og videogram til personer over 18 år
- b i regi av en ikke-kommersiell filmklubb, eller
- c når framvisningen skjer utenfor næring og etter tillatelse fra stedlig politi.»

Det siste trenger litt mer forklaring. Flertallet mener at når politiet skal ta stilling til om tillatelse etter bokstav b skal gis, vil det sentrale vurderingstema være visningens formål. Dersom politiet har grunn til å tro at en ellers ulovlig voldsfilm skal vises i en voldsforherligende eller spekulativ sammenheng, kan politiet avslå søknaden. Det samme kan politiet etter flertallets syn gjøre når det er grunn til å frykte at arrangørene ikke klarer å overholde 18-årsgrensen. På den annen side er flertallet opptatt av at voksne personer eller organisasjoner som ønsker å vise slik film som ledd i en aktuell offentlig debatt, normalt vil få tillatelse. Situasjonen kan f.eks. være at det i en skolekrets har funnet sted voldshandlinger som noen mener er inspirert av voldsscener i en film som ungdommene har sett privat hos hverandre. Foreldrenes Arbeidsutvalg kan ha behov for å informere en større foreldregruppe om det passerte og i den sammenheng vise filmen, slik at foreldrene er like godt informert som ungdommene.

Flertallet vil også bemerke at politiet ved vurderingen av spørsmålet om tillatelse ikke skal ta stilling til om filmen er ulovlig eller ikke, men bygge på søkerens antakelse om at filmen kun kan vises etter tillatelse.

På denne bakgrunn tilrår jeg den lovendring flertallet har stilt seg bak.

Gunn Karin Gjøl (A) [11:43:00]: Som sakens ordfører på en grundig måte beskrev, har denne saken en ganske kronglete historie. I forbindelse med at straffeloven § 382 ble endret i 1998, gikk flertallet i kulturkomiteen inn for at filmklubber skulle unntas fra bestemmelsen om forbud mot å vise fram grove voldsskildringer. Bare Kristelig Folkeparti og Senterpartiet gikk den gang imot.

Ved påfølgende oppfølging av saken i Stortinget den 13. desember 1999 fremmet flertallet i kulturkomiteen et anmodningsvedtak hvor Stortinget påla Regjeringen å utarbeide regler for visning av filmer omfattet av straffeloven § 382.

Den framlagte proposisjonen som Odelstinget nå har til behandling, er en oppfølging av stortingsflertallets vilje. Den får støtte fra alle partier i komiteen, med unntak av Kristelig Folkeparti.

Tillatelsen til framvisning av grove voldsskildringer vil helt naturlig skape debatt. Det har vært framhevet som et argument mot at det vil gi en uheldig signaleffekt i forhold til aksept av vold i underholdningsøyemed.

Arbeiderpartiet er også bekymret over framveksten av de ekstreme voldsmiljøene og for at framvisning av grov vold kan påvirke unge mennesker negativt. Men nettopp derfor er det også viktig å få belyst og diskutert de grove voldsfilmene som finnes i markedet. Grove filmatiske voldsskildringer er i dag tilgjengelig for mange gjennom

privat import, Internett, satellittkanaler m.m. Dette er utbredelsesmåter som ikke rammes av straffeloven. Eksistensen av slike privat tilgjengelige voldsskildringer er en god grunn for at man trenger fora for å diskutere filmvold. Filmklubber og foreldregupper er derfor egnede fora for å vise slike filmer, nettopp med det mål å få en kritisk debatt og bevisstgjøring.

Flertallet har valgt å begrense unntaket i loven litt mer enn det departementet legger opp til. Vi ønsker at unntaket bare skal gjelde for filmklubber som drives på samme ideelle måte som klubbene i Norsk Filmklubbforbund, eller at visningen skal skje utenfor næring og etter tillatelse fra stedlig politi. Vi mener at slik lovforslaget nå er blitt utformet av komiteens flertall, er det mer på linje med de grensene kulturkomiteen fastsatte for framvisning av grove voldsskildringer.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [11:45:40]: Dette er en viktig sak, som – som mange av de andre sakene i Stortinget – har å gjøre med å gå opp en del grenseganger for hvordan vi skal forholde oss til en virkelighet som flertallet setter liten pris på, men som likevel er en realitet ute i samfunnet. Således er det prinsipielt viktig.

Det er også viktig å få en avklaring i forhold til hva slags premisser og hvilken arena man kan ha som grunnlag for å ta de nødvendige debattene om hvor grensene skal gå, og under hva slags regime man skal gjøre dette, og – ikke minst – hva slags innsyn allmennheten skal ha som grunnlag for sine debatter. Derfor er det helt betimelig at man får en avklaring av arenaen hvor man kan debattere grensene. Man går opp de politiske skillelinjene, jf. det som saksordføreren og representanten Gjøl var inne på i stad. Man ser at f.eks. for Kristelig Folkeparti er det uakseptabelt å være med på dette, noe som bunner i en politisk ideologi. Det skal man ha respekt for.

Det handler også om muligheten til ytringsfrihet og informasjonsfrihet. Så lenge vi er realister, må vi innse at denne typen materiell forefinnes ute i samfunnet, enten vi liker det eller ikke, og vi må forholde oss til det. Da blir vår oppgave å skape en arena for det, og ikke minst avklare hva som skal straffes av loven, og under hvilke vilkår.

Flertallet går nå inn for å lage en ordning hvor man kan ha en framvisning til personer over 18 år i regi av ikke-kommersielle filmklubber utenfor næring eller etter tillatelse fra politiet.

Det er i utgangspunktet greit nok, men det hadde kanskje vært interessant å høre litt mer om hva en ikke-kommersiell filmklubb er. Er det en klubb med to medlemmer, med tre medlemmer? Skal man ha noen varighet for medlemskap? Kan man melde seg inn på gaten utenfor en framvisning? Hva er problemstillingen her? Vi registrerer og oppfatter helt klart at man har en ambisjon om å følge opp det som ligger i Norsk Filmklubbforbund, men vi stiller oss likevel tvilende til om dette er en fornuftig måte å gjøre det på. Vi tror at dette kun vil føre til kreative og spekulative ordninger for å omgå det lovvedtaket som man her fremmer forslag om.

Så har man også tatt høyde for at politiet skal inn og se på dette, ikke – som saksordføreren korrekt var inne på – om filmen er forbudt eller ei, men om man har adgang til å kjøre framvisning av den. For Fremskrittspartiets del stiller vi oss tvilende til om det er fornuftig å bruke politiets ressurser til dette. At politiet skal kunne foreta stikkprøvekontroll, bør være helt uproblematisk, men at man skal ha en formell godkjenning, er vi skeptiske til. Det tror vi bare vil ende opp som – skal vi kalle det, med all respekt for Stortinget – et politisk alibi for personlig og egen god samvittighet. Vi har altså ikke noen tro på det og ønsker en annen tilnærming.

Vi mener at det er to ting som må ligge i bunnen her. Det er at alle som skal ha adgang til å se slike filmer, må være over 18 år, og det må være en person til stede som er ansvarlig for å sikre nettopp det. Utover det mener vi det ikke er behov for noen særendringer.

På bakgrunn av dette tar jeg opp vårt alternative forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Jan Arild Ellingsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [11:49:25]: Jeg tror jeg faktisk skal nøye meg med å si at SV er veldig fornøyd med det som er blitt resultatet her. Vi fikk gjennomslag for SVs syn i komiteen, og saksordføreren har på en utmerket måte redegjort for det som er vårt syn. Dermed tror jeg egentlig SV også har sagt hva vi står for.

Einar Holstad (KrF) [11:50:07]: I Ot.prp. nr. 32 foreslår Regjeringen å endre straffeloven § 382, slik at filmer «der det i underholdningsøyemed er gjort utilbørlig bruk av grove voldsskildringer», kan vises offentlig.

Framvisning foreslås imidlertid kun tillatt dersom

- den ikke skjer i næring
- ingen under 18 år er til stede under visningen
- framvisningen skjer i lokaler der det kan føres kontroll med at ingen under 18 år er til stede
- visningen er varslet til politiet

Bakgrunnen for lovforslaget er et anmodningsvedtak fra Stortinget. Vedtaket ble fattet i 1998 uten støtte fra verken Kristelig Folkeparti eller Senterpartiet.

Jeg har merket meg at et flertall av høringsinstansene støtter forslaget i proposisjonen. Det legges vekt på at forslaget vil

- utvide informasjonsfriheten
- gi økt mulighet til å utøve kritikk mot og holde faglige debatter om bruk av grove voldsskildringer i film
- gi økt mulighet til å utøve kritikk mot Filmtilsynets myndighetsutøvelse

Det framheves dessuten at grove filmatiske voldsskildringer i dag er tilgjengelig for mange, bl.a. gjennom privat import, Internett og satellittkanaler. Dette er distribusjonskanaler som i mange tilfeller ikke rammes av straffeloven.

Tunge høringsinstanser som f.eks. Riksadvokaten og Oslo statsadvokatembete advarer imidlertid sterkt mot lovendringen. De legger vekt på at voldsskildringer kan

ha en uheldig signal- og påvirkningseffekt. Videre mener de at det foreslåtte unntaket i straffeloven § 382 er for vidtgående, og at vilkårene som oppstilles, vil være vanskelige å håndheve.

Kristelig Folkeparti har ikke endret standpunkt hva gjelder økt adgang til å vise grov voldsfilm. Vi mener fortsatt at straffelovens offentlighetsbegrep, slik regelen i dag gjelder for pornografisk film, må legges til grunn også med hensyn til visning av grove voldsfilmer.

Etter vår oppfatning kan voldsskildringer ha en uheldig signal- og påvirkningseffekt. Det bør derfor ikke åpnes for økt framvisning av filmer med grovt voldelig innhold. Vi mener dessuten at unntaket er for vidtgående, og at vilkårene vil være vanskelige å håndheve.

Jeg vil imidlertid utrykke tilfredshet med at justiskomiteens flertall går inn for at vilkårene for framvisning av grov voldsfilm blir noe strengere og noe lettere å praktisere enn det som foreslås i proposisjonen.

På denne bakgrunn vil Kristelig Folkeparti stemme imot forslagene i innstillingen.

Statsråd Odd Einar Dørum [11:53:31]: Saken til behandling i dag er i seg selv ikke av de største, men den har linjer til viktige prinsipper i et demokratisk samfunn. Den gjelder informasjonsfriheten, som igjen angår den åpenheten vi vil ha i vårt samfunn. Mer spesielt gjelder saken borgernes muligheter til å holde seg informert om hva som produseres og vises av film, herunder også spekulativ og grov voldsfilm, for bedre å kunne delta i den alminnelige samfunnsdebatten om dette.

Samtidig handler saken om hvordan vi kan kombinere denne åpenheten med behovet for å beskytte barn og unge mot den negative innflytelse og påvirkning som eksponering for grov vold – i virkeligheten eller på film – kan ha på et uferdig sinn. Jeg mener det er riktig at ansvarsbevisste voksne mennesker må kunne se voldsfilm med et kritisk blikk, også i offentlige sammenhenger. Samtidig må vi forhindre at frihet for voksne forvrenses til likegyldighet overfor mindreårige. Jeg mener at både Regjeringens opprinnelige forslag og det forslaget som nå er framsatt av komiteens flertall, ivaretar denne balansen.

Bakgrunnen for Regjeringens forslag om en begrenset liberalisering av forbudet i straffeloven § 382 mot offentlig visning av film og videogram «der det i underholdningsøyemed er gjort utilbørlig bruk av grove voldsskildringer», var et anmodningsvedtak i Stortinget i 1999. I en endring av straffeloven § 382 i 1998 falt det såkalte filmklubbunntaket bort, uten at dette egentlig var tilsiktet fra stortingsflertallets side. Dette unntaket innebar at filmklubbene kunne vise voldsfilm uavhengig av straffelovens forbud, fordi filmklubbene ikke drev næring. Det var ikke påvist forhold som indikerte at filmklubbene ikke evnet å håndtere denne tilliten på forsvarlig vis. Regjeringen tok tak i anmodningsvedtaket med den holdning at det kan finnes andre grupper enn dem som søker seg til filmklubbene, som også kan ha en aktverdig begrunnelse for offentlig visning av ellers ulovlige, grove voldsfilmer. Det åpenbare eksempelet er det som komiteflertallet

selv viser til i innstillingen: I en skolekrets kan foreldre og skole få mistanke om at en eller flere voldsepisoder blant barn og ungdom er inspirert av en voldsfilm eller voldsskildringer som spres gjennom privat visning av en videofilm, eller som ligger på Internett. Om foreldrene ønsker samlet innsats mot dette, kan det være behov for å vise de aktuelle voldsskildringene på f.eks. et foreldremøte.

Uten et unntak som foreslått vil imidlertid slik visning i prinsippet være ulovlig. For Regjeringen har det derfor vært viktig å utforme et unntak fra forbudet i straffeloven § 382 som vil omfatte alle som har en aktverdig begrunnelse for offentlig visning til personer over 18 år av ellers ulovlige grove voldsskildringer.

Jeg er derfor glad for at justiskomiteens flertall har gått inn for en liberalisering av straffeloven § 382 som ivaretar dette, selv om flertallet velger en noe annen modell enn Regjeringen. Filmklubbene vil få en ubetinget rett til å vise ellers ulovlig voldsfilm, mens annen visning utenfor næring først kan skje etter tillatelse fra stedlig politi. I den sammenheng er det bra at komiteen understreker at «voksne personer eller organisasjoner som ønsker å vise ellers ulovlig voldsfilm som ledd i en aktuell offentlig debatt, normalt vil få tillatelse». Avslag skal være forbeholdt situasjoner der politiet har grunn til å tro at filmen skal vises i voldsforherliggende eller spekulativ sammenheng, eller der det er grunn til å frykte at 18-årsgrensen ikke vil bli effektivt håndhevet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 487)

S a k n r . 2

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i tvistemålsloven (bevisopptak utenfor rettsak) (Innst. O. nr. 66 (2003-2004), jf. Ot.prp. nr. 33 (2003-2004))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe. Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Linda Cathrine Hofstad (H) [11:57:52] (ordfører for saken): Denne proposisjonen går i korthet ut på å legge til rette for bevisopptak uten at motparten varsles på forhånd, der det er fare for at formålet med bevisopptakene ellers vil forfeiles, f.eks. fordi det er grunn til å mistenke motparten for å ville ødelegge de aktuelle bevisene før bevisopptaket iverksettes, dersom vedkommende varsles på forhånd. Komiteen stiller seg i dag enstemmig bak denne lovendringen.

De nye reglene som er foreslått, gjelder bevisopptak før sivil sak reises. Til nå har det vært et rettsikkerhetsproblem at parter som varsles om bevisopptak, vil kunne ødelegge bevisene eller tilpasse seg på andre måter.

Høyre er opptatt av at domstolen får seg forelagt sikre bevis. Når denne loven blir iverksatt, får retten en utvidet adgang til å sikre bevis uten at motparten kan hindre at beviset sikres.

TRIPS-avtalen, avtalen om handelsrelaterte sider ved immaterielle rettigheter, er en del av WTO-avtalen om opprettholdelse av Verdens Handelsorganisasjon. Etter en avgjørelse av Høyesteretts kjæremålsutvalg ble det klart at norsk rett ikke er i samsvar med TRIPS-avtalens minimumskrav til statens lovgivning om vern av immaterielle rettigheter. For saker om inngrep i immaterielle rettigheter vil forslaget føre til at Norge tilfredsstiller kravene i TRIPS-avtalen.

I denne saken var samtlige høringsinstanser som uttalte seg, positive til mulighet for bevisopptak uten at motparten varsles. Denne muligheten til bevisopptak kan øke rettsikkerheten ved at den styrker muligheten for riktige avgjørelser.

En samlet komite er enig med statsråden i at denne muligheten for bevisopptak gjøres generell, slik at det ikke oppstår avgrensningsspørsmål i forhold til f.eks. beslektede sakstyper.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 488)

S a k n r . 3

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om lov om endring i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeerstatning. (Lemping av erstatningsansvar) (Innst. O. nr. 65 (2003-2004), jf. Dokument nr. 8:32 (2003-2004))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Carsten Dybevig (H) [12:01:32] (ordfører for saken): Fremskrittspartiets Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad har fremsatt forslag om å endre skadeserstatningsloven § 5-2 slik at det ikke gis mulighet til å lempe på erstatningsansvaret dersom grunnlaget for et erstatningsansvar skyldes en forsettlig straffbar handling.

I begrunnelsen fremhever forlagsstillerne at det er et viktig prinsipp at man skal stå til ansvar for sine handlinger. Det er mange lovlydige borgere med liten betalings-evne som samtidig har stor gjeld. I slike tilfeller mener forlagsstillerne at skyldneren vil måtte leve med kravet og forsøke å finne frem til en nedbetalingsplan. Forslagsstillerne kan ikke se at kriminelle skal ha det bedre enn andre som har pådratt seg gjeld.

Komiteens flertall, som består av Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og SV, deler forslagsstillerens syn, at enhver skal stå til ansvar for sine handlinger, men er samtidig opptatt av at straffen ved forsettlig straffbare handlinger skal gjenspeile handlingens straffverdighet.

Det er viktig å understreke at erstatningsansvaret ikke ivaretar de samme hensyn som straffen gjør. Først og fremst skal straffen virke allmennpreventivt og gjenspeile alvorligheten i et lovbrudd. Erstatningen skal hovedsakelig kun gjenopprette det konkrete økonomiske tap den skadelidte er påført.

Høyesteretts praksis på dette området er utvetydig og slår i sine avgjørelser fast prinsippet om at skadelidte skal ha full erstatning når økonomisk tap er lidet. På spørsmål fra komiteen tilkjennegir Justisdepartementet dette i brev av 17. mars 2004.

Lempningsregelen er og skal være en unntaksregel. Gjeldende rettspraksis viser altså at det ved vurdering av lempning av erstatningsansvaret i høyeste grad blir tatt i betraktning om det foreligger en forsettlig straffbar handling. Graverende skyld skal i seg selv stenge for lempning, uten hensyn til om det økonomiske ansvaret er meget tyngende. Så i praksis har § 5-2 vært praktisert tilnærmedesvis slik forslagsstillerne ønsker, nemlig at lempningsregelen i skadeserstatningsloven § 5-2 etter Høyesteretts praksis er blitt anvendt meget strengt.

Praksis fra Høyesterett viser også at skadevolderens skyld er et tungtveiende moment ved lempningsvurderingen. Blant annet er lempning avvist i saker om grove integritetskrenkelser. En slik praksis fra Høyesterett er svært relevant når spørsmålet om lovendring i skadeserstatningsloven § 5-2 drøftes.

Begrunnelsen for å innføre lempningsregelen i 1973 var at den skulle være en sikkerhetsventil mot for omfattende erstatningsansvar i enkelttilfeller. Et for omfattende erstatningsansvar vil i enkelttilfeller kunne virke ødeleggende for både betalingsevnen og betalingsviljen og dermed kunne slå uheldig tilbake på den skadelidte. I noen tilfeller vil en for streng praksis også medføre at det blir langt vanskeligere å oppnå en gjeldsordning dersom gjelden stammer fra straffbare forhold.

Avslutningsvis vil jeg nevne at i saker som gjelder strafferett og erstatningsrett, er det av stor betydning at domstolene har en viss frihet til å velge sanksjon, uten at lovgiver setter for stramme rammer. Bare på en slik måte kan rettsavgjørelser bli best mulige i det enkelte tilfellet. Rigide regler vil faktisk kunne virke mot sin hensikt og dermed svekke muligheten for å idømme erstatning.

Komiteens flertall avviser av ovennevnte grunner forslaget om å endre lempningsreglene i skadeserstatningsloven.

Knut Storberget (A) [12:05:10]: Denne saken har én viktig prinsipiell side, som i stor grad handler om hvordan domstolene kan bidra til å rette opp det som er skadet, og for så vidt også ha en viss virkning med hensyn til å forebygge framtidige skader.

Det er med en viss undring man ser Fremskrittspartiets forslag i denne saken, som i stadig større grad – det henger vel mye sammen med det vi har sett også ellers i kriminalpolitikken – går i retning av å begrense domstolenes mulighet til å bruke et fornuftig skjønn.

Jeg må si at er det noe som vel samtlige politikere i dette hus ønsker seg i forhold til resultatene, både når det gjelder strafferetten og erstatningsretten, er det at virkningene av de sanksjonene som settes i verk, må fungere best mulig, og faktisk også må fungere bedre enn det de gjør i dag. Det er der Arbeiderpartiet mener at det faktisk er avgjørende og viktig at domstolene får den friheten som man har lagt opp til helt tilbake fra Grunnlovens tilblivelse og fram til i dag, den friheten det er å møte både tiltalte og offer, møte både saksøkte og saksøker for å kunne vurdere og gi et best mulig finmasket nett, slik at reaksjonen, enten det blir erstatning eller straff, blir best mulig tilpasset.

Jeg må si at jeg er svært skeptisk til den utvikling vi ser, bl.a. i gjentatte forslag fra Fremskrittspartiet, hvor man på mange måter ønsker å begrense domstolenes mulighet til å finne den beste reaksjonen både når det gjelder spørsmålet om minstestraffer, spørsmålet om hvorvidt det skal gis ubetinget fengselsstraff uansett, og også i dette tilfellet, hvor man på mange måter tar bort den sikkerhetsventilen som faktisk er veldig viktig, og som saksordføreren gjorde rede for, nemlig den muligheten man har til å forhindre at dette blir rigide regler, slik at domstolene til sjuende og sist viker tilbake for å bruke dem. Det er jo det som på mange måter ville kunne bli et resultat. Vi har sett det i strafferetten også, at man viker tilbake for å bruke altfor rigide regler, fordi rammene er blitt for stramme. Jeg mener at det ikke bare er i strid med spørsmålet om maktfordeling, men det er faktisk også i strid med det ønsket som jeg oppfatter at et flertall av politikere har, nemlig at de virkemidler man setter i verk, skal ha en god virkning overfor dem det gjelder.

For Arbeiderpartiets del er det ingen grunn til å betvile domstolenes evne til å iverksette best mulige reaksjoner. Jeg holdt på å si at da burde man heller gripe debatten an fra et annet hold og f.eks. spørre seg om hvordan vi bemanner våre domstoler, om det er et godt utvalg av legdommere, og om de representerer et flertall av befolkningen, osv. – vi må ta det fra den siden.

Den andre delen av det forslaget som ligger på bordet nå, gjelder spørsmålet om staten nærmest skal være en slags garantist for erstatningskrav ute i samfunnet. Igjen må jeg si at jeg undres veldig over at dette kommer fra Fremskrittspartiet. Hva slags stat er dette? Det er jo en stat som blir tung og byråkratisk, og som på mange måter skal gå inn i mange typer erstatningskrav. Det er langt fra grunnprinsippene i forhold til Fremskrittspartiets ideer at man skulle ønske seg en slik stat, og det er også langt fra ideene at vi til slutt må dyrke fram ordninger, lover og regler som bidrar til å sette det personlige ansvar i fokus. Og nå snakker jeg ikke på vegne av Fremskrittspartiet, men på vegne av Arbeiderpartiet.

Det er viktig for oss også at når folk volder skade, må de ta det ansvaret det medfører, og betale erstatning, og

ikke regne med at det er noe staten alltid vil kunne betale ut. Jeg mener at hvis man skal begynne å diskutere løsninger som går på at staten skal forskuttere erstatning, må vi gjøre det via den veien vi allerede har startet på. Vi har faktisk ordninger som skal ivareta de ofrene som er særlig sårbare. Voldsoffererstatning er et godt eksempel på det, og vi kan om mulig utvide dette den veien. Men noen generell tilnærming med hensyn til at staten nærmest skal gå inn som en garantist for erstatningskrav, vil vi egentlig sterkt fraråde.

André Kvakkestad (FrP) [12:09:56]: Erstatning kan gjøres gjeldende når en gjerningsmann skal rette opp den skade han har påført en annen. Dette er altså et spørsmål om hvorvidt den personen som forvolder skade, skal stå til ansvar for sine handlinger og gjøre opp for seg. Straff skal påføres i forhold til alvorlighetsgrad, bevissthet og bæreevne. Altså: Vi er innforstått med at dette er to vesensforskjellige ting.

Når det gjelder erstatning, tar en utgangspunkt i offerets behov, ikke i statens ønske om fordeling av goder og byrder. Vi i Fremskrittspartiet mener at dersom en erstatning er et resultat av en straffbar handling, bør dette stå i en særstilling, spesielt når dette er gjort forsettlig. Vi ser det som uforståelig at et erstatningsansvar som har blitt påført ved at en har begått en forsettlig straffbar handling, kan lempes. Vi synes faktisk det er litt rart at gjerningsmannens andre forhold skal medføre rabatt når han har gjort noe med forsett. En kan ha forståelse for muligheten for lempning ved uaktsomhet, men ved forsett må en gjerningsmann kunne forstå hva som vil kunne inntruffe.

Vi ser det som lite heldig at det er offeret for en forsettlig straffbar handling som må bære deler av det økonomiske ansvaret til gjerningsmannen. Skal offeret bære det økonomiske tapet for at staten ved domstolene ønsker å gi en rabatt til den kriminelle? Denne eventuelle rabatten burde staten eventuelt stått for selv, dersom en synes det er så viktig å synes synd på personen som har begått den forsettlige handlingen og forvoldt skaden.

Flertallet skylder på gjerningsmannens muligens ødelagte betalingsevne og betalingsvilje, dersom han måtte betale den fulle erstatningen. Offerets økonomiske situasjon, og eventuelle problemer med betalingsevne grunnet påføring av økonomisk skade, er ikke så viktig. Igjen viser en at norsk kriminalpolitikk er opp-tatt av å verne den stakkars kriminelle. En ser at praksis har vært slik at ikke-økonomisk erstatning, som i og for seg tar utgangspunkt i en helhetlig skjønnsvurdering, ikke lempes. Og det er i og for seg forståelig. Skulle den blitt lempet, hadde en ikke kommet fram til et beløp i skønnsutøvelsen, men når det gjelder den økonomiske erstatningen, som går ut på beregning av hvilken skade den skadelidte har hatt, er det litt dramatisk at offeret faktisk skal bli satt i samme situasjon som hvis han ikke hadde blitt utsatt for en kriminell handling. Her må altså offeret ta litt av belastningen, fordi det tross alt er en gjerningsmann en strengt tatt bør ta større høyde for.

Og så til slutt: Det er helt riktig at Fremskrittspartiet ikke ønsker å vedta en generell lov uten strafferammer, hvor domstolene bare får beskjed om å dømme slik de til enhver tid finner best. Vi ønsker rammer for hvordan vi synes dommene bør utformes. Det er slik straffeloven i og for seg er oppbygd. Og så er det nok helt riktig at vi ønsker en noe tøffere og noe striktere kriminalpolitikk, ikke minst med en klart større grad av forutsigbarhet.

Jeg tar herved opp forslaget fra Fremskrittspartiet.

Presidenten: Representanten André Kvakkestad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [12:14:50]: SVs kriminalpolitikk er bl.a. tuftet på prinsipper om forebygging, ansvarliggjøring av den som begår lovbrudd, ivaretagelse av offeret for de lovbruddene som er begått, og resosialisering eller rehabilitering slik at nye ofre kan unngås, og slik at samfunnet vårt kan fungere best mulig.

Vi synes det er veldig synd at Fremskrittspartiet fremmer den typen forslag som dette, som gjør det mye vanskeligere å ivareta hensynet til at det er behov for individuelle forskjeller og individuell tilpasning, og at folk har forskjellig utgangspunkt. Jeg tror det er viktig å minne om Fafo-rapporten om levekår for innsatte, som viser at fire av ti fanger lever under fattigdomsgrensen. Det betyr at veldig mange som slippes ut av fengslene, i utgangspunktet har veldig dårlig økonomi, veldig store vanskeligheter med å klare seg og å etablere et lovlydig liv, fordi det også krever en viss inntekt. Det betyr samtidig at en del ofre aldri vil se snurten av de pengene som de egentlig har krav på, og som retten har idømt skadevolder å betale. Derfor mener vi fra SVs side at det er behov for en større mulighet for lempning i en del tilfeller, for å sikre rehabilitering rett og slett, og dermed slippe at nye mennesker blir utsatt. Det er også nødvendig å gå gjennom regelverket for å se om staten f.eks. kan ta på seg ansvaret for å utbetale erstatninger som skadevolder ikke kan få betalt, i hvert fall ikke før det er gått lang tid, og at staten da overtar som kreditor overfor skadevolder. Derfor støtter vi forslaget fra Fremskrittspartiet om at vi trenger en utredning av muligheten for at ofrenes erstatningskrav bedre kan ivaretas, og at de kan sikres erstatningsutbetalinger.

Vi er ikke enig med representanten Knut Storberget, som er veldig imot at staten skal kunne overta dette ansvaret, fordi man da liksom fratras individet ansvar, fratras skadevolder ansvar for å gjøre opp for seg. Vi ser det heller slik at det fra ofrenes side er veldig problematisk at de aldri ser disse pengene. Dette er faktisk penger som de har krav på, og som de i mange tilfeller er sterkt avhengige av, bl.a. fordi de har fått store problemer som en følge av den kriminelle handlingen, eller fordi de også har problemer i forhold til arbeidsevne osv. Dette ser vi heller pragmatisk på, her er vi faktisk nødt til å ivareta ofrenes interesser.

Vi skal ikke frata skadevolder ansvaret for å gjøre opp for seg i etterkant, det er helt nødvendig. Men Fremskrittspartiet bommer totalt når de sier at en som har be-

gått en straffbar handling, ikke skal ha krav på en menneskelig behandling, som samfunnet faktisk også har stor interesse av, fordi det vil kunne føre til at en som har gjort opp for seg og sonet sin straff, lettere kan komme tilbake til samfunnet. Det er helt åpenbart, mener vi, at også økonomiske krav som henger over dem når de kommer ut, og det at de ofte er i en situasjon der økonomien deres er veldig dårlig, gjør det vanskeligere for dem å bli tilbakeført til samfunnet.

Hvis kriminalpolitikken i Norge skal ha som utgangspunkt at vi prøver å unngå at nye ofre blir skapt unødig, og at vi legger til rette for en forebyggingslinje, er det nettopp viktig at folk som begår lovbrudd, får muligheten til å rehabiliteres etterpå. Det er en utfordring til Fremskrittspartiet: Hvordan har de tenkt å ivareta den siden, når de kategorisk skal avvise enhver mulighet for å komme videre i livet og få gjort opp for seg på en realistisk måte, ved at kravene er så store at de aldri vil kunne klare å komme ut av den dårlige sirkelen og over i det mer normale, lovlydige samfunnet, eller hva man skal kalle det?

Einar Holstad (KrF) [12:19:56]: Det følger av skadeserstatningsloven § 5-2 at erstatningsansvaret kan lempes dersom domstolen etter en konkret vurdering i den enkelte sak finner at ansvaret vil virke urimelig tyngende for den ansvarlige.

Ved vurderingen skal man ta hensyn til skadens størrelse, den ansvarliges økonomiske bæreevne, foreliggende forsikringer og forsikringsmuligheter, skyldforhold og forholdene ellers.

Bestemmelsen er en sikkerhetsventil mot for omfattende erstatningsansvar i enkelttilfeller. Et for omfattende erstatningsansvar vil i enkelte tilfeller kunne virke ødeleggende både på betalingsviljen og på betalingsevnen, og dermed slå uheldig tilbake på den skadelidte.

Representantene Ellingsen og Kvakkestad foreslår i Dokument nr. 8:32 å innskjerpe skadeserstatningsloven § 5-2. De vil frata domstolene mulighet til å lempe erstatningsansvaret dersom grunnlaget for erstatningen er en forsettlig straffbar handling.

Både jeg og Kristelig Folkeparti støtter intensjonen bak forslaget og er enig med forslagsstillerne i at enhver er ansvarlig for sine handlinger.

Det er viktig at den utmålte straff gjenspeiler handlingens straffverdighet. En ulovlig, straffbar handling som er utført forsettlig, skal det reageres klart og konsekvent mot!

Det er imidlertid viktig for meg å presisere at erstatningsansvaret ikke ivaretar de samme hensyn som straffen gjør. En økonomisk erstatning skal i hovedsak gjenopprette det konkrete tap den skadelidte er påført, mens straffen har et preventivt formål og skal gjenspeile alvorret i den handling som er begått.

Skadeserstatningsloven § 5-2 gir ikke grunnlag for å redusere erstatningsansvaret dersom den ansvarlige har utført handlingen med graverede skyld. Dette gjelder uten hensyn til om det økonomiske ansvaret er et meget tyngende.

Lempningsregelen er og skal være en unntaksregel. Høyesteretts praksis viser at bestemmelsen praktiseres strengt. Blant annet er lempning avvist i saker om grove integritetskretnelser, noe som er i tråd med Stortingets intensjon.

Det er etter Kristelig Folkepartis oppfatning viktig å holde fast ved at retten skal ha en viss frihet til å fastsette både straff og erstatning i det konkrete tilfellet. Lovgiver bør ikke sette for stramme rammer for domstolene. Gjør vi det, kan resultatet bli lite rimelig i det enkelte tilfellet.

Kristelig Folkeparti støtter ikke forslaget om å endre skadeserstatningsloven § 5-2. Vi mener at forslaget bør avvises.

G e i r - K e t i l H a n s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Odd Einar Dørum [12:23:04]: Jeg er glad for at flertallet, unntatt Fremskrittspartiet, deler det syn på spørsmålet om skadeserstatningslovens lempningsregel som jeg gav uttrykk for i mitt brev til justiskomiteen 17. mars 2004.

Lempningsregelen er en klar unntaksregel, og Høyesteretts praksis viser at skadevolderens skyld er et tungtveiende moment til skadevolderens ugunst i vurderingen av om et erstatningsansvar bør lempes, og i tilfelle hvor mye. Ved forsettlige forbrytelser av typen vold, misbruk, skadeverk o.l. gjelder dette selv om ansvaret er en tung belastning for skadevolderen. Jeg står på at lempning ikke ved lov definitivt bør avskjæres ved gitte sakstyper, og mener at Høyesteretts praksis gir en balansert og rimelig rettsstilling. Det synes prinsipielt riktig at domstolene har en vurderingsfrihet relatert til når lempning unntaksvis bør benyttes, framfor at lovgiveren skal utpensle detaljene på et område som dette.

Jeg fastholder også at straff og erstatning til dels har forskjellige formål, og at det blir galt å legge til grunn at straff og erstatning skal virke likt.

Når det gjelder Fremskrittspartiets merknad om lempning, deler jeg det syn som de gir uttrykk for, at det for offeret er viktig å få sitt tap erstattet, og at det må tas hensyn til at offeret ofte kan stå i en svak stilling. Men jeg mener at et erstatningskrav likevel unntaksvis bør kunne lempes etter de tilbakeholdende kriteriene som Høyesterett har trukket opp. Disse kriteriene gjør nettopp at hensynet til kriminalitetsofferet ivaretas, men åpner etter en helt konkret vurdering for en begrenset lempning også der straffbare handlinger er inne i bildet. Jeg vil fastholde at virkeligheten er såpass nyansert at det er viktig å opprettholde det konkrete domstolsskjønnet her.

Når det gjelder de ulike ordninger vi har for å sikre offeret, vil jeg bare kort vise til for det første voldsoffererstatningsordningen, for det andre den statlige inndrivning av kriminalitetsofferets erstatningskrav når det er pådømt i en straffesak, for det tredje særerstatningsordninger understøttet av lovpålagt forsikring for ansvar for skader som pådras i biltrafikk, yrkessammenheng mv., og for det fjerde forsikringsselskapenes ordinære skade- og forsikringstilbud.

Når det gjelder synet på offentlig sektors oppgaver og ansvar, så varierer disse selvsagt over tid i de ulike samfunn ut fra politiske grunnsyn. En stat kan nok ved økt skatte- og avgiftsfinansiering gjennom en større statlig detaljkontroll med samfunnets ressurser og aktiviteter forsøke å sikre dekning for flere tap og utjevne en rekke forskjeller på en annen måte enn dagens samfunnssystem gjør. I så fall måtte man jo etablere et alternativ til bl.a. å opprettholde en privat forsikringsbransje som finansieres via forsikringspremier, og som gir forskjeller alt etter hvilke forsikringsavtaler borgerne velger å tegne. Men etter min mening har ikke staten gått for svakt inn for å sikre kriminalitetsofferets erstatningskrav sett i lys av hvordan slike krav samlet sett er sikret ved ulike systemer i vårt mer sosialliberale samfunn.

Jeg må likevel tilføye at når det gjelder voldsoffererstatningsordningen, så skal vi evaluere den, så jeg er sikker på at den fungerer etter hensikten. Når det gjelder voldsofferet, vil jeg generelt vise til at jeg tror at vi ikke har en god nok koordinering og samordning av de ytelser og rettigheter som mennesker som er påført skader, har etter vårt generelle sosiale velferdssystem, bl.a. gjennom folketrygden. Jeg tror det er en utfordring med hensyn til bl.a. diagnoser som kan være komplekse og sammensatte, at de myndigheter som håndterer dette, ikke ofte nok ser kompleksiteten og det sammensatte, og således ikke lager en god nok situasjon for dem som har krav på disse eksisterende velferdsordningene. Det er en problemstilling jeg har vært opptatt av før, og som jeg vil forfølge i andre og naturlige sammenhenger.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil 3 minutter.

André Kvakkestad (FrP) [12:26:44]: Jeg ønsker bare å presisere i forhold til vårt framsatte forslag at det gjelder naturligvis også lovteksten som ligger her, og sånn sett beklager vi at det ikke har kommet tydelig fram.

Carl I. Hagen (FrP) [12:27:19]: Det var innlegget til Arbeiderpartiets Knut Storberget som fikk meg til å be om ordet. Jeg skulle gjerne hatt langt mer enn tre minutter for å komme med noen prinsipielle synspunkter. Når Knut Storberget velger å ta opp en del prinsipielle synspunkter på forholdet mellom de tre statsmakter, særlig mellom domstolene og lovgiver, og han gir uttrykk for at man må ha vide rammer for domstolenes frie skjønn, som er at man selvsagt setter seg til doms i enkeltsaker etter en gjennomføring av sakene hvor vitneførsel og annet kommer på bordet, og at man må ha tillit til domstolene, så vil jeg hevde at da må man se litt på erfaringene med det. Og de erfaringene som vi som lovgiver har fra de siste 10, 15, 20 år, viser faktisk at det er tegn til en alvorlig uoverensstemmelse, nesten konflikt, mellom domstolene og lovgiver. Lovgiver blir valgt av det representative demokrati, slik at hvis domstolene til stadighet dømmer på en måte som ikke er i samsvar med folkets oppfatning av hva som bør være naturlige reaksjoner, så kan det representative demokrati gi seg utslag i at man da

velger en annen lovgiver, eller en annen sammensetning av lovgiver, for å korrigere domstolene. Men denne maktfordelingen er jo slik at lovgiver gjennom sin lovgivningsprosess gir instruksjoner til domstolene, også når det gjelder straffeutmåling. En rekke straffebestemmelser har forskjellige minimums- og maksimumsstraffer som lovgiver har fastlagt, og som domstolene må holde seg innenfor. Men når så domstolene, kanskje særlig i den senere tid, har tiltatt seg lovgivningsmakt og åpent uttrykt at man er interessert i det, må lovgiveren etter min oppfatning sette foten ned. Og vi er nå i den situasjon at enstemmige justiskomiteer har uttalt at domstolene ved Høyesterett i spissen bruker altfor ofte den nedre grense i sin straffeutmåling på en rekke av straffelovens bestemmelser. Høyesterett har også gjort det klart at den eneste måten de vil lytte til lovgiver på, er ved at lovgiver endrer lovbestemmelsene om straffeutmåling. Det er det som Fremskrittspartiet har lagt seg på, og som vi kommer til å følge opp.

Når domstolene ikke har vist at de egentlig fortjener den tillit og det frie skjønn og de vide rammer, som også Kristelig Folkepartis representant nevnte, er det lovgiver som må reagere, etter vår oppfatning. I dag har vi dessverre en situasjon hvor lovgiver i langt større grad må ivareta sin representative plikt overfor folket, og det er noe vi tar alvorlig, i motsetning til enkelte andre i denne salen.

Knut Storberget (A) [12:30:58]: Jeg velger å tolke dette innlegget fra representanten Hagen som et godt bevis på at han ikke har fulgt med i timen når det gjelder spørsmålet om utvikling av norsk strafferettspleie.

For det første oppfatter jeg det ikke slik at det er en stor mistillit mellom befolkningen og domstolene, eller mellom denne lovgivende forsamling og domstolene, når det gjelder straffeutmåling i Norge. Dette er en gammel plate som Fremskrittspartiet egentlig har kjørt i mange år. De sier bare det samme gang på gang, men det blir ikke noe mer riktig av den grunn. Hvis man går inn i de forskjellige lovbrudd som Fremskrittspartiet har vært særlig opptatt av, har man jo nettopp sett at Høyesterett særlig har tatt hensyn til signaler fra denne lovgivende forsamling om straffenivået, f.eks. når det gjelder voldtekt. Det er også årsaken til at straffenivået f.eks. når det gjelder voldtekt, i løpet av de siste årene så å si har blitt fordoblet.

Vi kan ikke fra denne talerstolen fortsette å innbille både velgere og borgere av landet at alt er status quo, og at ingenting utvikler seg. Det er faktisk slik at dette har også domstolene tatt på alvor. Jeg oppfatter det nettopp slik at man har brukt den muligheten man har til å heve straffenivået, bl.a. på bakgrunn av politiske signaler og også endringer i loven. Men når man kommer innenfor dette, mener jeg det er avgjørende viktig at domstolene nettopp nå, i den tida vi går inn i, får muligheten til i større grad å velge både type reaksjon og hvor lang reaksjonen skal være, enten det er straff eller erstatning. Det rare er jo at det er både meddommere som rekrutteres fra Fremskrittspartiet, og fremskrittspartiaktivister ute som

kanskje reagerer aller mest og skriker høyest i forhold til spørsmålet om urettferdige reaksjoner overfor enkeltpersoner. Når en 16–17-åring f.eks. har skadet en offentlig bygning og fått et massivt erstatningskrav mot seg, er det gjerne nettopp folk fra Fremskrittspartiet som reagerer på urettferdigheten, og på hvorfor kravet ikke er lempet.

Jeg mener at skal reglene ha legitimitet og vi ha tillit til reglene – vi kan stå her og snakke lenge om at vi skal ha høyest mulige strafferammer – må vel spørsmålet til slutt bli om disse reaksjonene virker. Får vi mindre kriminalitet av det? Det må være det som er interessant for oss alle, ikke minst for Fremskrittspartiet, som har gjort det til sin fanesak å bekjempe kriminaliteten. I så måte føler jeg at når man skal gå inn i debatten, slik representanten Hagen nå gjør i forhold til spørsmålet om hvorvidt domstolene er lydøre overfor politikerne, og om det har skjedd noe i forhold til straffenivået, får man også se på det man faktisk rår over, og der har man hatt en betydelig straffeskjerpning på områder hvor Fremskrittspartiet har vært opptatt av å få det. I så måte har man fått det man har bedt om. Om effekten kommer, det er en annen sak.

Carl I. Hagen (FrP) [12:34:06]: La meg først få utfordre Knut Storberget til å dokumentere sine noe – vil jeg tro – meget lettvinde påstander om at Fremskrittspartiets såkalte aktivister som er med som legdommere, har det synspunktet som han har. Det er lett å slenge ut en slik påstand. Jeg ser frem til å få navn på hvilke domstoler, personer og domsavsigelser som er grunnlaget for den påstanden.

For det andre: Ja, vi er fullt klar over at det har vært en viss bevegelse, men når man begynner på det ekstremt lave straffeutmålingsnivå, vil faktisk en dobling ikke bety noe særlig. Det er det vi ser. Det har vært en viss bevegelse akkurat når det gjelder voldtekt, men man er nesten aldri i den øvre halvdel av den ramme som gjelder straffeutmåling for voldtekt. Man er fremdeles rundt gjennomsnittet eller på midten av rammen og under.

Når det gjelder straffer, er det helt klart at lengre straffer, særlig for vinningskriminalitet begått av gjengangere, ville ha hatt en renovasjonsvirkning, spesielt i forhold til folk som har begått 40 hytteinnbrudd og til sammen får seks måneder i fengsel. Hadde man hatt vårt system, hvor man sonet én straff av gangen, ville de kanskje ha sittet inne i åtte år, og da ville de i hvert fall ikke ha begått kriminalitet i de sju og et halvt årene lenger i fengsel, da de ville ha vært avskåret fra å begå kriminalitet. Nå er de ute etter seks måneder, og så er det et nytt raid med en lang rekke hus- og hytteinnbrudd.

Hvis man også la litt vekt på det som universitetet kaller renovasjonseffekten av det å være avskåret fra å begå straffbare handlinger, ville man fått en betydelig reduksjon. Politiet opererer vel med at det er ca. 80 pst. av vinningskriminalitet som begås av 20 pst. av de kriminelle, altså gjengangerne. Da ville man helt klart ha fått en virkning. Fremdeles er det slik at domstolene etter vår oppfatning ikke viser den nødvendige forståelse og oppfølging av klare signaler.

Representanten Storberget mente at jeg ikke fulgte med i timen. Jeg kunne jo da være freidig og svare at jeg skal ikke forutsette at Knut Storberget har fulgt med i timen før han kom inn i klassen. Men jeg har vært med i debatter her i lang, lang tid før Knut Storberget kom, og da kunne vi dokumentere enstemmige uttalelser om straffeutmåling fra justiskomiteen som ikke hadde hatt noen virkning. Så har det nå i den senere tid når det gjelder enkelte saker, f.eks. voldtekter, vært en viss heving av straffenivået. Men i samsvar med hva det norske folk i mange sammenhenger har vist, og som også meningsmålinger har vist, er det Fremskrittspartiet som er på linje med befolkningen, som ønsker en betydelig heving av straffereaksjonen for vanlig kriminalitet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 488)

Å g o t V a l l e gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Odelstinget går da til votering i sakene nr. 1–3.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Jan Arild Ellingsen på vegne av Fremskrittspartiet satt fram ett forslag.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endring i straffelova (avgrensa rett til offentlig framvisning av grove valdsskildringar utanfor næring)

I

I Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 (straffeloven) skal det gjerast følgjande endring:

§ 382 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Paragrafen gjelder heller ikke for framvisning av film og videogram til personer over 18 år:

- a) *i regi av en ikke-kommersiell filmklubb, eller,*
- b) *når framvisningen skjer utenfor næring og etter tilatelse fra stedlig politi.*

Presidenten: Her foreligger det et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet.

Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har varslet at de går imot innstillingen.

Det votes først over forslaget fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«§ 382 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Paragrafen gjelder ikke dersom grove valdsskildringer bare kan overværes av personer som har fylt 18 år og skjer i lokaler der den ansvarlige kan kontrollere at ingen under 18 år er til stede.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 59 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 12.44.40)

Presidenten: Det voteses så over innstillingen.

Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har varslet at de går imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 44 mot 27 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 12.45.05)

Videre var innstillet:

II

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteses over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten antar at Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 57 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 12.45.39)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om endringer i tvistemålsloven
(bevisopptak utenfor rettssak)

I

I lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål skal i kapittel 20 ny § 271 a lyde:

Dersom det er grunn til å frykte for at varsel til motparten vil kunne hindre at beviset sikres, kan retten treffe avgjørelse om at bevisopptak skal holdes før motparten varsles. Verken motparten eller allmennheten skal gjøres kjent med saken inntil bevisopptaket er holdt eller mer enn seks måneder har gått siden saken ble avsluttet. Den som har fremsatt begjæringen, bør ikke gis tilgang til beviset før avgjørelsen er endelig, dersom det kan være viktig for motparten å hindre det. Tvangsfullbyrdelsesloven § 15- 10 gjelder tilsvarende. Fristen for å begjære muntlig forhandling er to uker fra avholdelsen er meddelt.

Dersom det viser seg at den som fremsatte begjæringen, ikke har et krav eller en rettighet som bevisopptaket kunne tjene til å sikre, plikter vedkommende å erstatte den skade motparten har lidt som følge av bevisopptaket. Det samme gjelder dersom det etter etterfølgende muntlig forhandling viser seg at begjæringen om bevisopptak etter paragrafen her for øvrig var ugrunnet som følge av at det under saken forsettlig eller uaktsomt ble gitt uriktige eller villedende opplysninger om hvorfor det var grunn til å foreta bevisopptaket.

Retten kan stille som vilkår for avholdelse av bevisopptaket at den som har fremsatt kravet dekker eller stiller sikkerhet for de omkostninger som påløper. Retten kan også stille som vilkår at det stilles slik sikkerhet som retten fastsetter for mulig erstatning til motparten.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteses over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har André Kvakkestad på vegne av Fremskrittspartiet satt fram følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen utrede ordninger for bedre å ivareta offerets erstatningskrav og sikre erstatningsutbetalinger, i forhold til erstatninger (borgerlige rettskrav) hvor grunnlaget for erstatningen er en straffbar handling.»

Dette forslaget blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:32 (2003-2004) – forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om lov om endring i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning. (Lemping av erstatningsansvar) – bifalles ikke.

Presidenten: Her har Fremskrittspartiet et alternativt forslag, som lyder:

«Vedtaket til lov

om endring i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning

I

I lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning gjøres følgende endring:

§ 5-2 skal lyde:

§ 5-2. (lemping av erstatningsansvar)

Erstatningsansvaret kan lempes når retten under hensyn til skadens størrelse, den ansvarliges økonomiske bæreevne, foreliggende forsikringer og forsikringsmuligheter, skyldforhold og forholdene ellers finner at ansvaret virker urimelig tyngende for den ansvarlige. Det samme gjelder når det i særlige tilfelle er rimelig at den skadelidte helt eller delvis bærer skaden.

Denne bestemmelse gjelder likevel ikke dersom grunnlaget for erstatningen er en forsettlig straffbar handling.

II

Denne lov trer i kraft straks.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 57 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 12.47.08)

S a k n r . 4

Referat

1. (108) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til

1. lov om endringer i lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag mv. (gjennomføring av forordning (EF) 2560/2001 om betalinger på tvers av landegrensene i euro (euroforordningen) m.m.) (Besl. O. nr. 76 (2003-2004))

2. lov om endringer i einskilte lover som følge av etableringa av Medietilsynet (Besl. O. nr. 77 (2003-2004))

3. lov om endringer i lov 5. desember 2003 nr. 100 om humanmedisinsk bruk av bioteknologi m.m. (bioteknologiloven) (Besl. O. nr. 78 (2003-2004))

4. lov om endringer i plan- og bygningsloven (konsekvensutredninger) (Besl. O. nr. 79 (2003-2004)) – og at lovvedtakene er sendt Kongen.

Enst.: Vedlegges protokollen.

2. (109) Statsministerens kontor melder at

1. lov om endringer i lov 21. november 1952 nr. 2 om betaling og innkreving av skatt (Besl. O. nr. 69 (2003-2004))
2. lov om endringer i lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift (Besl. O. nr. 70 (2003-2004))
3. lov om register over opplysninger om valutaveksling og overføring av betalingsmidler inn og ut av Norge (valutaregisterloven) (Besl. O. nr. 74 (2003-2004))
4. lov om endringer i lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) (Besl. O. nr. 71 (2003-2004))
5. lov om endring i lov 13. desember 1996 nr. 87 om skatt på honorar til utenlandske artister m.v. (Besl. O. nr. 72 (2003-2004))
6. lov om endring i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) (Besl. O. nr. 73 (2003-2004))
7. lov om endring i lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse (Besl. O. nr. 63 (2003-2004))
 - er sanksjonert under 28. mai 2004
 - Enst.: Vedlegges protokollen.
3. (110) Lov om endringer i lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. og lov 14. desember 1917 nr.17 om vassdragsreguleringer (Ot.prp. nr. 73 (2003-2004))
 - Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
4. (111) Lov om endringer i forsikringsvirksomhetsloven m.m. (livsforsikringsvirksomhet) (Ot.prp. nr. 74 (2003-2004))
 - Enst.: Sendes finanskomiteen.
5. (112) Lov om endringer i lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (Ot.prp. nr. 75 (2003-2004))
6. (113) Forslag fra stortingsrepresentantene Gunn Karin Gjøl, Carsten Dybevig, Jan Arild Ellingsen, Inga Marte Thorkildsen, Finn Kristian Marthinsen og Trine Skei Grande om lov om endring i lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) (Ofre for tvangsekteskap gis rett til bistandsadvokat) (Dokument nr. 8:77 (2003-2004))
 - Enst.: Nr. 5 og 6 sendes justiskomiteen.
7. (114) Lov om endringer i arbeidsmiljøloven, ligningsloven, utlendingsloven og allmenngjøringsloven (Ot.prp. nr. 77 (2003-2004))
 - Enst.: Sendes kommunalkomiteen.

Møtet hevet kl. 12.50.